

TIBBIYOTDA TAFAKKUR VA UNING KASB EGALLASHDAGI MOHIYATI

Toxirova Farida Olimjonovna

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti assistenti

Umirova Shohsanam Mirqosim qizi

*Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti Fundamental tibbiyot
fakulteti talabasi*

Mamedov Ali Sabirjonovich

*Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti Fundamental tibbiyot
fakulteti talabasi*

Annotatsiya. *Tafakkurni birinchi muhim belgisi umumlashganlikdir. Tafakkur natijasida inson shunday informatsiyaga ega bo'ladiki bu informatsiya turli ob'ektlardan olingan ko'p miqdordagi ma'lumotlarni qayta ishlangan hamda shu subyektivning eng muhim xislatlarini qisqacha ixchamlashtirilgan shakldagi yig'indisidan iborat bo'ladi Tafakkur faqat insongagina xos bo'lgan subyektiv psixik hodisadir.*

Kalit so'zlar: *Tafakkur, subyektiv, subyektiv, psixologiya, tafakkur va fikrlash.*

Tafakkur inson ongining bilish ob'ektlari hisoblanmish narsa va hodisalar o'rtasida murakkab har tomonlama aloqalarning bo'lishini taminlovchi umumlashgan va mavhumlashgan aks ettirish shaklidir. Tafakkur muammolari uzoq vaqtgacha o'zining murakkabligi bilan psixologlar nazaridan chetda bo'lgan u asosan faylasuflar va mantiqshunoslar fikr yuritadigan masala hisoblangan. Psixologiya fanining asoschilaridan biri nemis olimi Vilgelm Vundt ham psixologiyani ikkiga bo'lib fiziologik psixologiya eksperimental yo'l bilan bilish jarayonlarini o'rganuvchi fan va xalqlar psixologiyasi qismlariga bo'lib oxirgi psixologiyaning tarkibiga nutq va tafakkur psixologiyasini ham kiritgan hamda uni eksperimental tarzda o'rganib bo'lmaydi ularni tushuntirish mumkin xolos deb hisoblagan Bu xulosalar aslida tafakkur va fikrlash jarayonlarining murakkab tabiatga ega ekanligidan dalolat beradi Ular quyidagidardir:

- Birinchidan tafakkur va fikrlash jarayonlari bu bilish jarayonlari;
- Ikkinchidan ular ham shaxs tomonidan borliqni aks ettirish shakli umumlashtirib bilvosita aks ettirish shakli
- Uchinchidan bu jarayonlar ham eksperimental psixologiya tomonidan o'rganiladi
- To'rtinchidan tafakkur bilishning eng oliy va yuqori darajadagi shaklidir

Tafakkur qilishimizni ta'minlovchi organ — bu bizning miyamiz Barcha hisob-kitob ishlari eng elementar harakatlarni rejalashtirishdan tortib murakkab mavhum teoremlarni isbot qilishga qaratilgan operatsiyalar miyada sodir bo'ladi Shuning uchun ham juda charchab turgan paytda

odamdan biror qiyinroq masala xususida fikr bildirishini so'rasangiz hozir boshim og'rib turibdi juda charchaganman biroz o'zimga kelay keyin fikrlashamiz deb javob beradi.

Tafakkur turlari Insonning fikrlash jarayoni tahlil qilinganda uning qanday shakllarda kechishi ahamiyatli bo'lib bu uning turlari va shunga ko'ra fikrlashdagi individuallik masalasidir. Hayot mobaynida o'qiganlarmiz ma'lum shart sharoitlarda aniq bir dalillar va nazariy bilimlar asosida mushohada qilgan bilim va g'oyalarimiz asosida yuritgan fikrlash jarayoni nazariy tafakkurdir. Undan farqli amaliy tafakkur bevosita hayotda va harakatlarimiz mobaynida hosil bo'lgan fikrlarimizga asoslanadigan tafakkurimizdir.

Tafakkur shakllari va operatsiyalari Tafakkur qilish shakllari yoki formasiga tushunchalar hukmlar va xulosa chiqarish kiradi Tushunchalar tafakkurning shunday shakli unda narsa va hodisalarga xos bo'lgan eng umumiy va xarakterli xususiyatlarni o'zida aks ettiradi. Ular umumiy va juz'iy aniq yoki mavhum bo'lishi mumkin: Masalan-ong, tushunchasini oladigan bo'lsak uning eng muhim va boshqa tushunchalardan farq qiladigan jihatlarini ajratishimiz kerak faqat insonga xoslik oliy darajadagi aks ettirish olamni bilish mexanizmi ekanligi va hokazo Hukmlar atrofimizdagi narsalar va hodisalar o'rtasidagi bog'liqlikni aks ettiradi Masalan-Inson ongli mavjudot, degan hukm-fikr-odam inson,-ong, va-mavjudot,tushunchalari o'rtasidagi bog'liqlikni ifodalab turibdi Ana shunday hukmlar bizning nutqimizda har kuni juda ko'p ishlatiladi va ular tabiatan turli bog'liqliklarni yo tasdiqlaydi yoki inkor kiladi rost yoki yolg'on bo'ladi.

Tafakkur - Tafakkur atrof-muhitdagi voqelikni nutq yordami bilan bavosita, umumlashagn holda aks ettirivchi psixik jarayon, ijtimoiy sababiy bog'lanishlarni anglashga, yangilik ochishga va bashorat qilishga yo'naltirilgan aqliy faoliyatdir.

Sintez-shunday bir tafakkur operatsiyasidirki, biz narsa va hodisalarning analizda bo'lingan, ajratilgan ayrim qismlarni, bo'laklarini sintez yordami bilan fikran yoki amaliy ravishda birlashtirib, butun holiga keltiramiz. Sintez elementlarning, narsa va hodisalarning qismlari va bo'laklarini bir butun qilib qo'shishdan iborat aqliy faoliyat ekanligi ta'rifdan ham ko'rinib turibdi. Analiz amaliy bo'lgani kabi sintez ham amaliy xarakter kasb etadi.

Taqqoslash operatsiyasi ikki xil yo'l bilan amalga oshishi mumkin: amaliy (konkret narsalarni bevosita solishtirish) va nazariy (tasavvur qilinayotgan obrazlarni va narsalarni ongda fikran taqqoslash). Agar inson ikki boylam yukni qo'l bilan ko'tarib, bir necha xil taom mazasini qiyoslasa, ikki paykal paxtazor hosildorligini taqqoslasa- bu amaliy taqqoslash bo'ladi. Shuningdek, o'quvchilar ikki qalam yoki sterjenni, chizg'ichni yog'ochga yoki qog'ozga solishtirsalar, u analogik holatdagi misol bo'la oladi. Bundan tashqari, metr bilan masofani (gazlamani), tarozi bilan og'irlikni termometr bilan haroratni, teleskop bilan osmon jismlarini o'lchash paytida ham taqqoslash jarayoni vujudga keladi.

Psixologiyada umumlashtirishning keng qo'llaniladigan ikki turi: tushunchali umumlashtirish va hissiykonkret umumlashtirish yuzasidan ko'proq fikr yuritiladi. Tushunarli umumlashtirishda predmetlar ob'ektiv muhim belgi asosida umumlashtiradi. Hissiy-konkret umumlashtirishda esa predmetlar topshiriq talabiga binoan tashqi belgi bilan umumlashtiriladi.

Tafakkur aktivligiga qarab ixtiyorsiz (intuitiv) va ixtiyoriy (analitik) tafakkur turlariga ajratiladi. Intuitsiya deb, mantiqiy tafakkur yordamida ko'p vaqtlar davomida hal qilinmagan aqliy vazifalarning to'satdan, kutilmaganda hal qilinib qolishi jarayoni ataladi. Shaxsning muayyan sohadagi hayotiy yoki ilmiy tajribalariga asoslangan intellektual sezgirligidan iborat.

Til yordami bilan har bir inson shaxsan o'zi hech qachon duch kelmagan, notanish hodisalar, holatlar, vaziyatlar, sharoitlar yuzasidan bilim olishga erishadi. Xuddi shu boisda til odamga ko'pchilik hissiy va intellektual ta'sirlar hamda taassurotlar to'g'risida o'ziga o'zi hisobot berish imkoniyatini yaratadi. Inson til yordami bilan boshqa odamlarga o'tmish, hozirgi zamon va kelajakka rid narsalar, voqelik

yuzasidan axborot, xabar, ma'lumot berishi ularga ijtimoiy tajriba mohiyati ko'nikma hamda malakalarni o'tkazishi, uzatishi mumkin.

Nutq rivojlanishi davrlari.

- 1-davr 2 oydan 11 oygacha.
- 2-davr 11 oydan 19 oygacha.
- 3-davr 19 oydan 3 yoshgacha.
- Nutq rivojlanishi quyidagi qususiyatlarga ega:
 - a) gugulash.
 - b) g'udurlanish (soxta so'zlar).
 - v) paradigmatik fonetika (1,3- 1,5 yoshgacha) – buvi, buva, o'tir, o'tirdi, o'tiradi.
 - g) nutqning vaziyatbopligi (J.Piaje – situativ nutq).
 - d) nutq egotsentrizmi (J.Piaje – egotsentrik nutq).
- Nutqning funksional elementlari:
 - Nafas olish tomirlari, muskullarining kuchi.
 - O'pka sig'imi.
 - Traxeya harakati.
 - Ovoz paychalari tebranishi yoki harakati.
 - Tomoq trubkasining funksiyasi.
 - Halqum bo'shlig'ining organik vazifasi.
 - Tanglay pardasining holati (torayishi, kengayishi, shilimshiqligi).
 - Og'iz bo'shlig'i (uning tarkiblari, a'zolari: tish, havo harakati, kuchaytirgich, susaytirgichlar va hokazo).
 - Burun bo'shlig'i va uning tarkibiy a'zolari (kataklari, tuklari, namligi, quruqligi). • Og'izdan nuri (yorug'likni) kirib kelishi, ya'ni nurlanishi.
 - Burundan nurni kirib kelishi.
 - Og'iz va burundan havo oqimining kirishi.
 - Ichki tana a'zolaridan havo oqimining chiqib ketishi.
- Nutqning ekvivalent blok sxemasi:
 - 2,3 – o'pka va traxeya sig'imi,
 - 4 - ovoz (tovush) tebranishining manbai,
 - 5,6 – hiqildoq va tomoq a'zolarining sig'imi,
 - 7 – tanglay pardasi mexanizmi,
 - 8 – og'iz bo'shlig'i sig'imi,
 - 9 – burun bo'shlig'i sig'imi,
 - 10 – og'iz traktidan chiqish signali,

- 11 – burun traktidan chiqish signali,
- 12 – shovqin manbai.
- A. Tomoq - havo bo'shlig'i – konfiguratsiya – nutqning paydo bo'lishi keskin ravishda o'zgaradi. Gapning bo'lagi, tarkibiy qismi lotincha “konfiguratsiya” deyiladi, frazeologik jihatdan ushbu atamada o'z ifodasini topadi: “qo'li gul”.
- B. Bunda yetakchi rol o'ynaydi:
 - a) tanglay pardasining harakati,
 - b) til,
 - v) lab,
 - g) pastki jag'.

Adabiyotlar:

1. Abdullayeva S., Maxmudova Z., Xujakulov S. TIBBIY TA'LIMDA VR TEXNOLOGIYA //Eurasian Journal of Academic Research. – 2022. – T. 2. – №. 11. – C. 1140-1144.
2. Abdusamatovich K. S., Olimjonovna T. F. Application of web applications in medicine //Eurasian Research Bulletin. – 2022. – T. 14. – C. 46-50.
3. Nabiyeva, S. S., Rustamov, A. A., Malikov, M. R., & Ne'matov, N. I. (2020). Concept of medical information. European Journal of Molecular and Clinical Medicine, 7(7), 602-609.
4. Malikov, M. R., Rustamov, A. A., & Ne'matov, N. I. (2020). STRATEGIES FOR DEVELOPMENT OF MEDICAL INFORMATION SYSTEMS. Theoretical & Applied Science, (9), 388-392.
5. Berdiyevna, A. S., & Olimjonovna, T. F. (2022). INNOVATIVE APPROACHES IN THE EDUCATION SYSTEM TO INCREASE YOUTH PARTICIPATION. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(3), 674-677.
6. Esirgapovich, K. A. (2022). THE EASIEST RECOMMENDATIONS FOR CREATING A WEBSITE. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(2), 758-761.
7. Toxirova, F. O., Malikov, M. R., Abdullayeva, S. B., Ne'matov, N. I., & Rustamov, A. A. (2021). Reflective Approach In Organization Of Pedagogical Processes. European Journal of Molecular & Clinical Medicine, 7(03), 2020.
8. Ne'matov, N., & Rustamov, T. (2022). SANATORIYLAR ISHINI AVTOMATLASHTIRISH: BRON XIZMATI VA UNING STRUKTURASI. Eurasian Journal of Academic Research, 2(11), 763-766.
9. Ne'matov, N., & Ne'matova, N. (2022). OLIY TA'LIM TIZIMI TALABALARIGA O'ZBEK TILINI O'QITISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING O'RNI. Академические исследования в современной науке, 1(19), 37-38.
10. OB Akhmedov, AS Djalilov, NI Nematov, AA Rustamov // Directions Of Standardization In Medical Informatics // Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), 2(2), 1-4 p. 2021

11. Ne'matov, N., & Isroilov, J. (2022). TIBBIY VEB SAYTLAR YARATISH YUTUQ VA KAMCHILIKLARI. Zamonaviy dunyoda innovatsion tadqiqotlar: Nazariya va amaliyot, 1(25), 162-164.
12. Ne'matov, NI. (2022). TIBBIY VEB SAYTLAR YARATISH SAMARADORLIGI. Academic Research in Educational Sciences (ARES) 3 (2), 118-124
13. Berdiyevna, A. S., Fazliddinovich, S. R., & Uralovich, R. N. (2022). Use of Information Technology in Improving the Quality of Education. Eurasian Research Bulletin, 14, 134-138. Abdullayeva, S. B., & Dosmurodova, S. S. (2022). THE ROLE OF THE FAMILY IN THE FORMATION OF VALUE DIRECTIONS IN YOUTH. Procedia of Theoretical and Applied Sciences, 1(1), 93-95.
14. Olimjonovna, T. F. (2023). SOCIO-HISTORICAL FOUNDATIONS OF FORMATION OF INTEREST IN THE PROFESSION AND DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL THINKING THROUGH PEDAGOGICAL COMMUNICATION.
15. Berdiyevna, A. S., & Shokirovich, X. S. (2023). Prospective Directions of Implementation of Modern Information Technologies in Education. Eurasian Journal of Research, Development and Innovation, 17, 7-11.
16. Berdiyevna, A. S., Akramovna, M. M., & Olmasovna, R. P. (2023). Research in the Process of Education of Medical Students Shaping Their Abilities. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 17, 95-99.
17. Ismatullayevich, N. N. (2023). The role of educational websites in the development of student's higher education systems. Eurasian Journal of Research, Development and Innovation, 17, 17-20.
18. Ismatullayevich N. N., Ilxomovna M. Z. Automation of Sanatorium Work: Reservation Service and its Structure //Miasto Przyszłości. – 2022. – T. 29. – C. 65-67.
19. Olimjonovna T. F. Pedagogical Communication and its Role and Significance in Developing the Professional Thinking of Students //Eurasian Scientific Herald. – 2023. – T. 16. – C. 82-86.
20. Berdiyevna, A. S., Ilxomovna, M. Z., & Ogli, K. S. S. (2023). Modern methods of information exchange in polyclinic conditions. Genius Repository, 25, 16-20.
21. Abdullayeva, S., Maxmudova, Z., & Xo'jaqulov, S. (2023). MODERN METHODS OF INFORMATION EXCHANGE IN POLYCLINIC CONDITIONS. Modern Science and Research, 2(10), 304-310.
22. Махмудова, З. И., & Аббосова, Р. Р. (2023). ТЕМА: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИИ В ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ОТРОСЛИ. Gospodarka i Innowacje., 33, 164-169.
23. Илхомовна, М. З., & Ражабоевна, А. Р. (2023). ТЕМА: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИИ В ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ОТРОСЛИ.
24. Maxmudova, Z. (2023). THE ROLE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN THE PHARMACEUTICAL INDUSTRY. International Bulletin of Engineering and Technology, 3(3), 52-54.
25. Maxmudova, Z., Mehmonov, A., Maxsiddinova, O., & Tirkashev, A. (2023). SCIENTIFIC STUDIES SHOWING HOW MUCH PART OF THE BRAIN A PERSON USES. Modern Science and Research, 2(10), 960-964.

26. Tohirova, F., & Esanmurodova, D. (2024). THE IMPORTANCE, ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF THE MODULAR PROGRAM IN THE EDUCATIONAL SYSTEM. *Modern Science and Research*, 3(1), 789-794.
27. Olimzhanovna, T. F. (2023). Facts About the Poisonous Mammal-Loris. *Miasto Przyszłości*, 42, 592-594.
28. Elamanova, M., & Toxirova, F. (2023). FACTS ABOUT THE POISONOUS MAMMAL-LORIS. *Modern Science and Research*, 2(12), 226-229.
29. Olimjonovna, T. F. (2023). FERMENTLAR VA ULARNING INSON ORGANIZMIDAGI O'RNI.
30. Olimjanovna, T. F. (2023). ZAHARLI SUTEMIZUVCHI-LORIS HAQIDA FAKTLAR.
31. Olimjonovna, T. F., Rustamjonovna, T. P., & Zafarovna, I. S. (2023). Causes Leading to Baldness and How to Deal With Them. *Miasto Przyszłości*, 42, 216-220.
32. Abdusamatovich, K. S., & Olimjonovna, T. F. (2023). Information technologies in the economy. *Genius Repository*, 26, 30-33.
33. Olimjonovna, T. F. (2023). TELEMEDITSINA TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH.
34. Olimjonovna, T. F. (2023). AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI TA'LIM JARAYONIDA QO'LLASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI.
35. Karabaev, S., & Toxirova, F. (2023). DEVELOPMENT OF TELEMEDICINE TECHNOLOGIES. *Modern Science and Research*, 2(4), 698-702.
36. Karabaev, S., & Toxirova, F. (2023). PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS OF USING INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS. *Modern Science and Research*, 2(4), 703-707.
37. Abdusamatovich, K. S., & Olimjonovna, T. F. (2023). Information technologies in the economy. *Genius Repository*, 26, 30-33.
38. Ne'matov, N., & Sobirova, K. (2024). THE ROLE OF WEBSITES IN IMPROVING THE WORK OF MEDICAL INSTITUTIONS. *Modern Science and Research*, 3(2), 530-532.
39. Berdiyevna, A. S. (2024). AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI VA VOSITALARIDAN TA'LIM JARAYONIDA FOYDALANISHNING ISTIQBOLLI YONALISHLARI VA KELAJAGI BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 4(2), 152-157.
40. Абдуллаева, С., & Раупова, Р. (2024). ТАЪЛИМ ВА ТАРБИЯ МЕТОДЛАРИ ВА ВАЗИФАЛАРИНИ ЎРГАНИШ-БЎЛАЖАК ПЕДАГОГЛАР ФАОЛИЯТИНИНГ АСОСИЙ ОМИЛИДИР. *Modern Science and Research*, 3(1), 91-97.
41. Ilhomovna, M. Z., Berdiyevna, A. S., Shaxboz o'g'li, Y. T., & Mirkobilovna, S. R. (2023). The Importance of IT Technologies in Ultrasound Examinations. *Journal of Intellectual Property and Human Rights*, 2(12), 121-125.
42. Berdievna, A. S., Sobirovich, S. O., & Ibrahimovna, N. N. (2023). Distinctive Features of the Distance Learning System in Medical Education: the Opportunity to Learn at a Convenient Time, Place and Environment. *Journal of Intellectual Property and Human Rights*, 2(12), 33-38.
43. Абдуллаева, С. Б. (2023). ТИББИЁТДА ТАЛАБАЛАРГА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ВА ЖАРАЁНЛАРНИ МАТЕМАТИК МОДЕЛЛАШТИРИШ ФАН МОДУЛИНИ

ЎРГАТИШДА МОТИВАЦИЯЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ. BARQARORLIK VA YETAKCHI
TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(12), 27-30.

44. Berdiyevna, A. S., Eshmamatovna, D. N., & Shukhratovna, D. S. (2023). THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MEDICAL DISEASE PREDICTION. EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE, 3(3), 5-9.